

10) *Lysimachia Mummularia* L.
Terningkruid

100 JAAR ANTWERPSE PLANTEN

PERISCOOPSPIN IN STADSPARK

WAT MET DE NATUUR OP DE OVERKAPPING?

natuurpunt

ANTWERPEN
STAD

Mooi!

Hou jij ook zo van mooie dingen? Nu weet ik ondertussen al wel dat wat de ene mooi vindt niet persé mooi wordt gevonden door een ander.

Wat mé deze zomer deugd deed was de affichecampagne van de Mooimakers tegen zwerfvuil en sluikstort, want waar men gaat langs Vlaamse wegen komt men wel een leeg blikje tegen. Dus goed dat er een sensibiliseringscampagne wordt opgezet.

Zo blijven wij met Natuurpunt Antwerpen Stad ook ijveren voor inheems groen in de stad omwille van de biodiversiteit. Wat ik mooi vind zijn die kleine natuurlijke hoekjes en kanten waar het onkruid, zoals velen dat noemen, welig kan tieren. De hoekjes waar allerhande flora door elkaar staat, met een schakering van verschillende kleuren bloemen, wat kruiden en grassen. Ook het groen in de tramsporen geeft een natuurlijk effect en voorkomt verdere toegroeiing door beton.

Om onze missie verder uit te dragen zijn we nog steeds op zoek naar vrijwilligers zoals Arlette die zelfstandig activiteiten willen organiseren en er verantwoordelijkheid voor nemen.

Dit hoeven ze niet alleen te doen, er zijn altijd helpers die zich mee willen inzetten. Voel je je geroepen? Op 14/9 houden we een teamhappening waar we om 19 uur nieuwe vrijwilligers verwelkomen.

Het zou mooi zijn mocht jij ook je steentje willen bijdragen.

Rit Van Damme
Voorzitter

Inhoud

september - november 2017 – jaargang 6 – nummer 3

Voorwoord	2
Opnieuw huismussen in onze steden	3
Herbarium met Antwerpse flora van kort na WO I	4
Interview met Arlette Van Assel	6
Het Natuurpuntlabel: erkenning voor gemeenten met groene initiatieven	7
Onze afdeling en het overkappingsdossier	8
Jonas en de vogels	10
Studie en Beheer in onze afdeling	12
Periscoopspinnetje in het Stadspark	14
Dagpauwoog	14
Activiteitenkalender	16

Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Berghout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 100.000 gezinnen, die in Vlaanderen 22.000 ha natuurgebied beheert.

Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01)
info@natuurpuntantwerpenstad.be

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 27/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuurblad als het lokale ledenblad Natuur.stad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuur.stad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding 'Wolvenberg – projectnummer 7743'.

Natuur.stad is het driemaandelijkse ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkt op vegetale basis op Cyclus Print 100% gerecycleerd papier door De Wriker cvba. Oplage: 2.650 exemplaren.

Redactie: Christiane Lobbstaël, Hugo Schepens, Ria Van Bastelaere, Rit Van Damme, Cindy Van den Dries, Monique Van Dousselaere, Graziella Van Eylen, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Minne Verlinden, Johan Wyckmans.

Layout: Peter Kluppels en Wim Bruneel

Foto cover - Penningkruid, gevonden in Kontich op 26 augustus 1918, "naar de natuur geschetst" (tekening: Joris Lunders)

Opnieuw huismussen in onze steden

Tekst: Jenny De Laet

ABLLO vzw en de Groep Terrestrische Ecologie van de UGent zetten samen een onderzoek op met de titel: "De effecten van verstedelijking op biodiversiteit met de Koolmees en de Huismus als bio-indicatoren". Hiervoor vonden ze de steden Sint-Niklaas en Dendermonde bereid tot medewerking.

Sinds de jaren 1990 ondervindt de stedelijke Huismus in zowat alle Europese steden een opvallende achteruitgang. Optimale huismuspopulaties (20-30 huismussen of meer) vormen in steden eerder een uitzondering. Huismustellingen tonen aan dat de meeste stedelijke populaties klein zijn (≤ 5 exemplaren) en daardoor gedoemd om op termijn uit te sterven. Het versterken en/of uitbreiden van populaties vormt dus een belangrijke doelstelling om de Huismus in onze steden te houden.

De steden Dendermonde en Sint-Niklaas werden als pilotsteden geselecteerd omdat daar ook reeds een urbaan mezenproject loopt. Lukt het in die steden dan wordt de werkwijze uitgerold naar andere steden en komen ook Antwerpen en Gent in het vizier. De Huismus is een sterk plaatsgebonden vogelsoort die zich weinig en slechts over kleine afstanden (<500m) verplaatst. Bekijken we de gegevens van de nationale mussenteldag voor Antwerpen (postnrs 2000 - 2060) dan stellen we vast dat we over weinig tellingen beschikken (28) met bovendien vooral nultellingen (Fig.1).

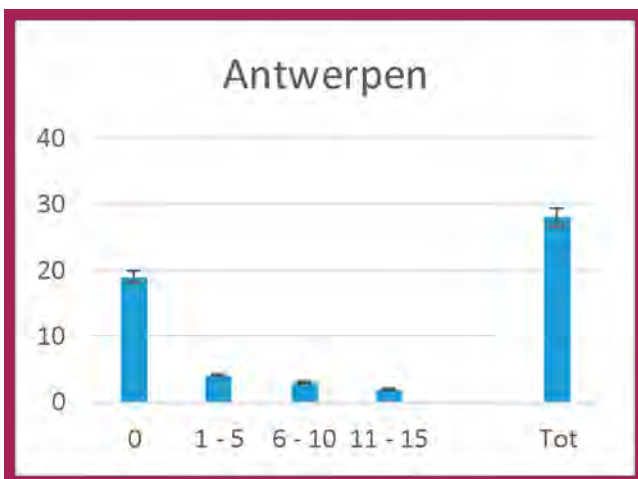

Fig. 1 Mussentelling in Antwerpen op basis van de gegevens nationale mussenteldag 2016-2017.

Y-as: aantal tellingen
X-as: groepsgrootte

Door het hangen van nestkasten in optimale huismuspopulaties bij particulieren en door het ringen van ouders en jongen, krijgt men zicht op het broedsucces van de populaties en kunnen die ook verder opgevolgd worden. Tegelijkertijd wordt van elke Huismus een staartpen genomen voor het verzamelen van ptilochronologische gegevens (groeibanden

Huisumus (foto: Danny VG)

op de staartpen) die informatie geven over de voedselomstandigheden tijdens het groeien van de pen.

Door culturele adaptatie gaan huismussen die in een nestkast geboren zijn, daarna ook gemakkelijker opnieuw in een nestkast broeden. Op die manier kunnen we populaties versterken en ze beter opvolgen.

Tussen de optimale populaties bevinden zich doorgaans enkele kleine restpopulaties. In die restpopulaties worden ook ptilochronologische gegevens verzameld. Die worden dan vergeleken met de gegevens van de optimale populaties. Het is de bedoeling om door het aanbrengen van gericht groen (muurgroen, struiken, hagen...) de oversteek naar kleine populaties mogelijk te maken en zo de omstandigheden voor de restpopulaties te verbeteren. Dit zou de populaties versterken waardoor er een grotere uitwisseling ontstaat en de genetische diversiteit opnieuw toeneemt.

Ook na 2018 worden de betrokken populaties verder opgevolgd en de resultaten bekendgemaakt aan steden zoals Antwerpen en Gent, die we dan een hulpmiddel kunnen aanleveren om opnieuw meer huismussen te krijgen in het stadsweefsel.

Herbarium met Antwerpse flora van kort na WO I

Tekst: Koen Van Keer

Onlangs werd onze afdeling gecontacteerd door de familie Lunders, die het herbarium van hun grootvader had gevonden en vroeg of wij er ons konden over ontfermen.

Antwerpen na Wereldoorlog I

Het gaat over de collectie Joris Lunders, met plantenmateriaal uit de omgeving van Antwerpen (ruim genomen, want er zijn ook veel meldingen uit bv. Kontich), voornamelijk van de periode kort na WO I. Het is dus interessant om te zien wat er toen zoal in de streek groeide.

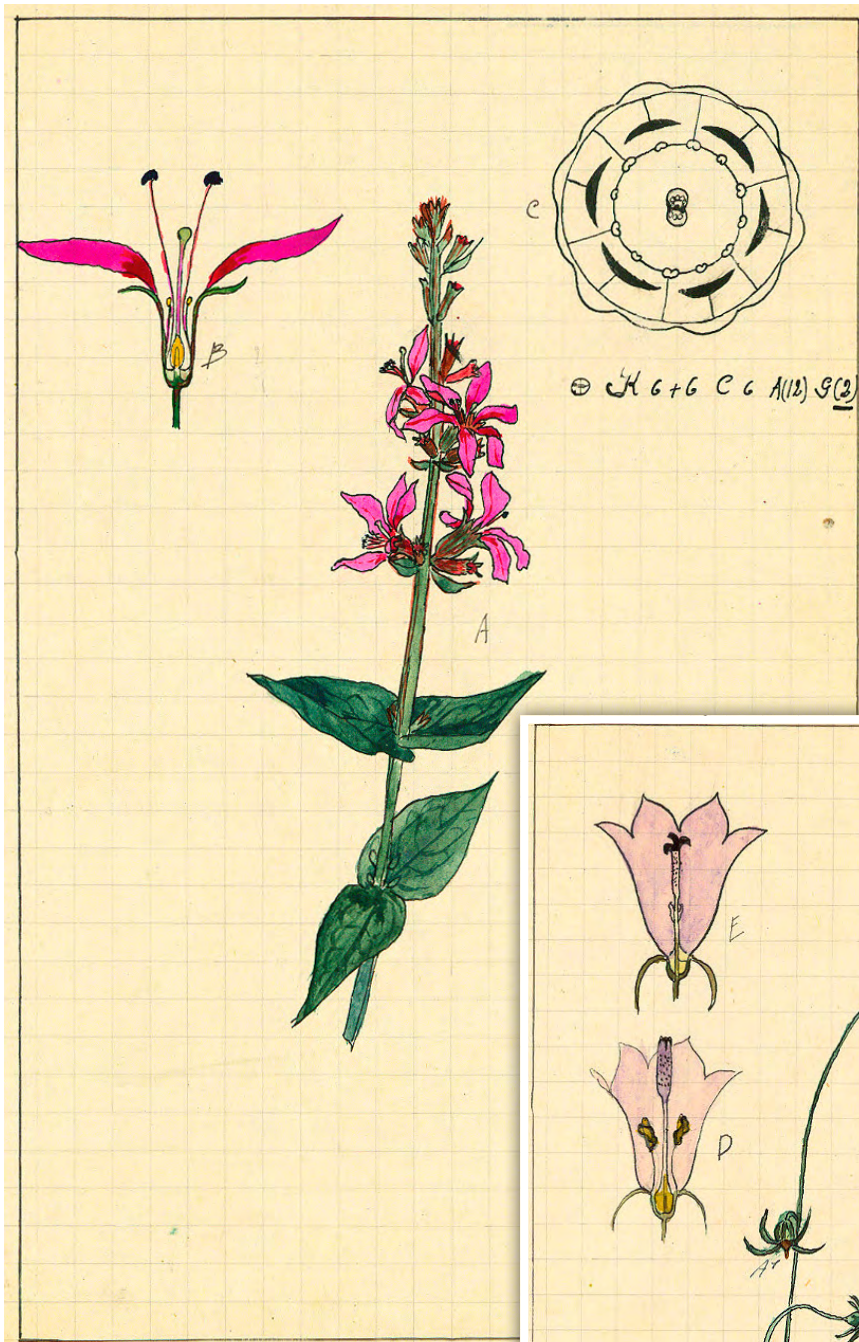

"Kanadeesche Fijnstraal", verzameld in Borsbeek op 25 augustus 1919 (herbarium Joris Lunders)

Korensla, verzameld in Mortsel op 5 augustus 1924 (herbarium Joris Lunders)

Wat onder meer opvalt, zijn de vele "akkerplanten" die toen nog massaal groeiden op en tussen landbouwgronden. Het is bekend dat veel van de akkerfauna (o.a. akkervogels zoals de Veldleeuwerik) en -flora het tegenwoordig slecht doet. Dat is een gevolg van de manier waarop nu vaak aan landbouw wordt gedaan. Doorgedreven industrialisering van die landbouw laat nog weinig mogelijkheden

Kattenstaart, "naar de natuur geschetst" (tekening: Joris Lunders)

voor akkerbewonende organismen om er te overleven. Een bekend voorbeeld van een plant die we niet veel meer zien, is de prachtige Korenbloem. Deze wordt nog wel in gecultiveerde vorm toegevoegd aan allerlei zaadmengsels, maar tussen het "koren" vind je haar bijna niet meer, al was het maar omdat er veelal maïs wordt geteeld in de monoculturen van Vlaanderen. Een andere plant uit dat rijtje is de Korensla. In het herbarium van Joris Lunders vinden we een exemplaar dat verzameld werd in Mortsel op 24 augustus 1924.

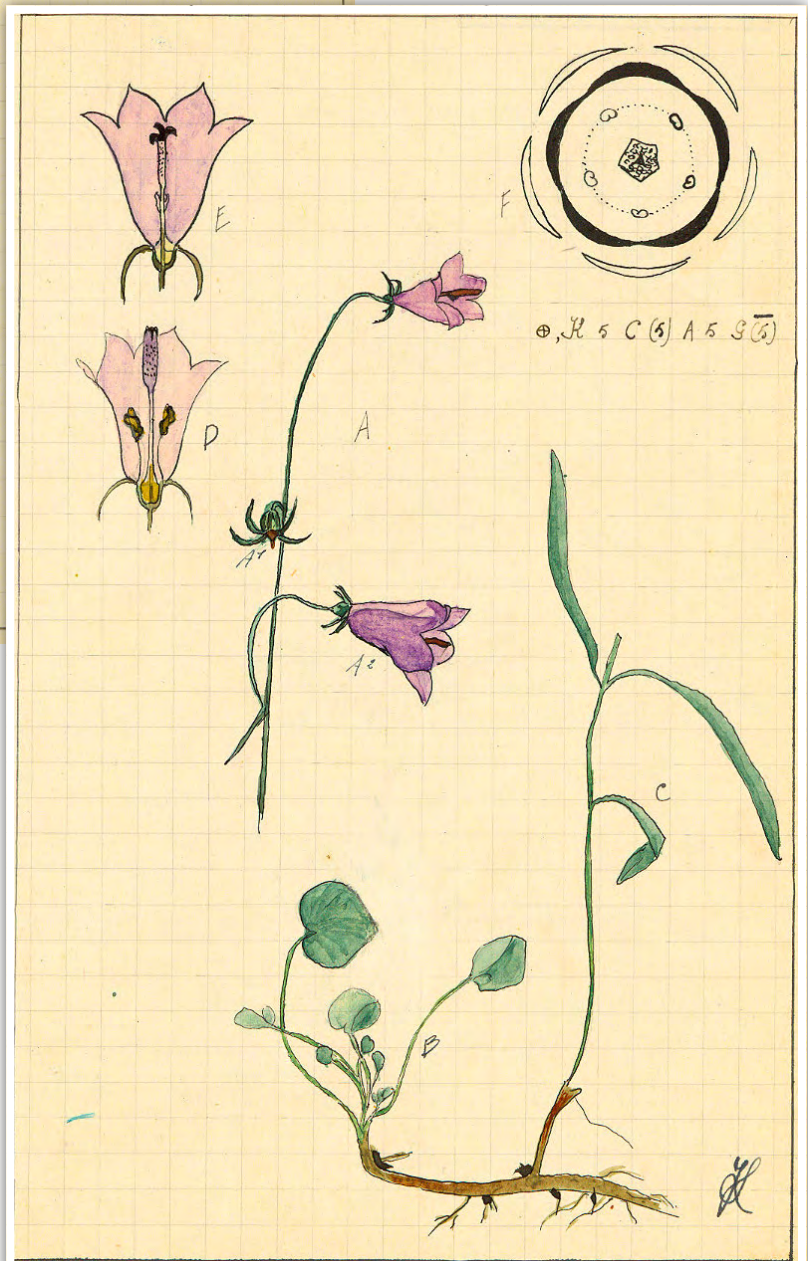
Oude exoten

Naast opvallende verschillen, zien we ook opvallende overeenkomsten. Zo vinden we meerdere exoten en cultivars in het herbarium, waarvan het soms verrassend is dat ze hier bijna een eeuw geleden ook al te vinden waren. Een

voorbeeldje is de Canadese fijnstraal ("Kanadeesche Fijnstraal"), verzameld in Borsbeek op 25 augustus 1919. Deze ingevoerde plant wordt pas de laatste jaren massaal aangetroffen in onze streken en het heeft dus lang geduurd voor hij echt begon te woekeren. Iets om in het achterhoofd te houden bij het labelen van exoten als "niet-invasief".

Nuttige gegevens

Bij het herbarium horen een boekje met zelfgetekende illustraties en eentje met waarnemingsgegevens. Die gegevens worden komende winter door vrijwilligers van Natuurpunt ingevoerd in de databank **Waarnemingen.be**. Zo helpen ze ons bijna 100 jaar later om een vollediger beeld te krijgen van de aanwezigheid en verspreiding van de door Joris Lunders verzamelde soorten.

Grasklokje, "naar de natuur geschetst" (tekening: Joris Lunders)

Interview met Arlette Van Assel

Tekst: Marc Van Outryve

Arlette (foto: Johan Wyckmans)

Vanwaar je liefde voor de natuur?

Die kreeg ik van mijn grootvader, toen ik een jaar of zes was. Op onze wandelingen toonde hij me kleurrijke korenbloemen en klaprozen. We werden stil bij de hemelse zang van de Veldleeuwerik, hoog boven het veld. Die eerste liefde is altijd gebleven. Maar mijn drukke job en mijn gezin namen me jarenlang in beslag. In 2011 nam ik de draad weer op en volgde de CVN-opleiding voor natuurgids. Ik leerde er onze sympathieke voorzitter Rit kennen, die me enthousiast maakte voor Natuurpunt Antwerpen Stad.

Wat is je motivatie om je in te zetten?

Mijn blijvende inzet heeft 2 solide pijlers: enerzijds de natuur beter leren kennen, door cursussen en door zelfstudie. Anderzijds die kennis doorgeven aan anderen. Kinderen en jongeren zijn hier een belangrijk en dankbaar publiek. Zo hebben we met enkele enthousiaste dames (Chantal, Jasmina, Stella, Ria, Minne) in het voorjaar 2016 **JONAS** (JOngeren Natuurpunt Antwerpen Stad) boven de doopvont gehouden.

Wat doet JONAS eigenlijk?

Tijdens onze excursies, vooral in ons natuurdomein Wolvenberg, brengen we kinderen middenin de natuur.

Natuurpunt Antwerpen Stad nodigt je uit op een bijzondere activiteit

Beheer 'ns 'n keer tijdens Park Mee!

Zondag 19 november 2017 • Domein Hertoghe
om 10 u, afspraak ingang Singel tegenover Wezenberg

Doe mee aan het **noodzakelijk onderhoud van de natuur!** Help een stukje Antwerpse natuur in **Domein Hertoghe** optimaal te houden. Tegelijk leer je ook meer over hoe de natuur in een stad gedijt.

Park Mee is een uniek project in het Domein Hertoghe!

Een ploeg buurtbewoners zorgt er onder begeleiding van Natuurpunt voor dat de speciale natuurwaarden in dit park behouden blijven. Dat vraagt bijzondere aandacht en zorg. Er is veel werk om uitheemse planten die sterk overwoekeren eruit te halen of om de inheemse aanplant aan de ingang te onderhouden, of om perceeltjes af te bakenen zodat plantjes niet vertrappeld worden...

Traditiegetrouw zetten we tweemaal per jaar 'onze deuren' speciaal voor jou open. De volgende afspraak is op **zondag 19 november 2017**. We verwachten je **om 10 uur aan de hoofdingang langs de Singel**, schuin tegenover Wezenberg zwembad en kunstencentrum De Singel.

Trek stevige wandel- of werkschoenen aan en kom meewerken, samen met vrijwilligers, buurtbewoners, leden en niet-leden van Natuurpunt.

Je geniet van een **gratis drankje** en ter afsluiting zorgen we voor **soep met brood!** Rond 14 u ronden we de activiteit af.

Spelenderwijs ontdekken ze hoe een spin vernuftig haar web opbouwt, waar een kleurrijke vlinder zijn eitjes legt, hoeveel kleine diertjes in een waterplas leven... Wij werken samen met bezieldere leraren van enkele Antwerpse scholen. Vooral kinderen tussen 8 en 10 luisteren zeer geboeid en stellen honderd-en-één vragen. Zo krijgt ons steeds actueel thema "Red het Bosmuseum" zin, kom maar kijken op **8 oktober in de Wolvenberg!** (zie ook pagina 13).

In elk nummer van Natuur.stad schrijven we een boeiende bijdrage over de wonderlijke facetten van de natuur.

Hoe kwam je bij "Beheer 'ns 'n keer"?

Als psychologe merkte ik dat veel problemen in onze maatschappij ontstaan door gebrek aan integratie. Nieuwkomers in Antwerpen blijven thuis, dikwijls door

drempelvrees en taalproblemen. Contact met de natuur is heilzaam voor ons allemaal, laagdrempelig en brengt ons samen. Ik ben soms verrast hoe weinig mensen afweten van onze flora en fauna. Bij **Beheer 'ns 'n keer** leren de deelnemers eenvoudige beheerwerken uitvoeren (volgende keer op **19 november in domein Hertoghe** - zie ook pagina 6). Zo begrijpen ze waarom we slechts 1 of 2 x/jaar grasvelden maaien, waarom invasieve exoten moeten gerooid worden. Op mooi geïllustreerde zoekkaarten tonen we hen dat eenvoudige veldbloemen als akkerdistels niet alleen mooi, maar ook zeer waardevol zijn voor vlinders en bijen.

Om de natuur rondom je lief te hebben en te respecteren, moet je haar echt eerst goed leren kennen. Die kennis en dat respect doorgeven, daar zetten we ons graag voor in, besluit Arlette. We danken onze lieve en gedreven medewerkster van Natuurpunt Antwerpen Stad.

Het Natuurpuntlabel: erkenning voor gemeenten met groene initiatieven

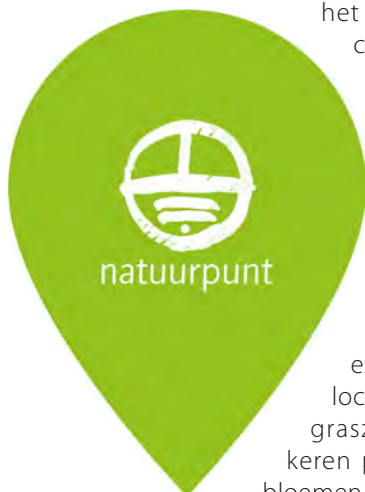
Tekst: Maximiliaan Beeldens

Op 6 juli werd op het Schoonselhof met trots het nieuwe Natuurpuntlabel voorgesteld in bijzijn van Antwerpschepes Caroline Bastiaens en algemeen directeur van Natuurpunt Chris Steenwegen. Met dit nieuwe label wil Natuurpunt duurzame en ecologische acties van gemeenten aanmoedigen en herkenbaar maken. Voor een gemeente is het label een positieve erkenning waarmee ze haar burgers kan tonen dat duurzaamheid hoog op de agenda staat.

Hoe werkt het?

De lokale afdeling van Natuurpunt kent het label toe op basis van negen criteria, waaronder verbetering van biodiversiteit, aandacht voor omgeving en klimaat en duurzame bescherming op lange termijn. Wanneer een actie hieraan voldoet, kan ze beloond worden met het label. Antwerpen had de eer om het eerste Natuurpuntlabel in ontvangst te nemen voor het extensief maaibeheer op enkele locaties in de stad. Geselecteerde graszones worden slechts enkele keren per jaar gemaaid, zodat wilde bloemen en planten alle tijd krijgen om zich te ontwikkelen. Zo ontstaan er zelfs in stedelijk gebied waardevolle vegetaties en habitats. Naast het Schoonselhof (Hoboken) werden ook zones in het Stadspark, Park Van Eden (Wilrijk) en Bremweide (Deurne) bekroond met een label. Deze locaties krijgen een permanent infobord rond het thema, een tijdelijke markering en bovendien een eigen webpagina met meer informatie.

Meer info op www.antwerpen.be/natuurpuntlabel

Natuurpunt Antwerpen Stad nodigt je uit:

22STE NACHT VAN DE DUISTERNIS OP 14 OKTOBER 2017

Zodra aan het einde van de dag de zon is ondergegaan ontwaakt een andere wereld: de wereld van schemer- en nachtdieren! Dieren die overdag actief zijn, zoeken een veilig plaatsje om te slapen. En de nachtdieren komen in actie. Welkom in de nachtwereld van fauna en flora!

We vertellen je waarom duisternis zo belangrijk is voor de dierenwereld en welke effecten licht en duisternis op het leven van deze (nacht-)dieren in een stadsomgeving hebben. Te veel verlichting is immers niet zonder gevolgen. Het veroorzaakt ten eerste energievervalsing en ten tweede heeft lichthinder een nadelige invloed op de fauna en flora. Overmatig licht verstoort de natuurlijke dag- en nachtcyclus van planten en dieren. Dit heeft een invloed op hun groei en dagelijkse leven.

Tijdens de nachtwandeling ontdekken we onder leiding van een gids de fauna en flora van ons natuurgebied Wolvenberg in het donker!

We ontvangen je vanaf 20.30 uur aan onze onthaalstand met een heerlijke gratis jenever of bio fruitsapje van de Drie Wilgen!

Plaats van afspraak: Natuurgebied Wolvenberg, hoek Posthofbrug/Singel
Aanvang rondleiding: 21.00 uur
Einde rondleiding: omstreeks 22.30 uur
Sluiting drankenstand: 23.00 uur
 Bij voorkeur inschrijven via:
duisternis@natuurpuntantwerpenstad.be

Onze afdeling en het overkappingsdossier

Tekst: Koen Van Keer

Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS) heeft een stem in het Oosterweeldossier en dit via verschillende kanalen. We vragen uw inbreng in ons standpunt.

Intendant

De dag dat bekend werd gemaakt wie de job van "overkappingsintendant" zou krijgen, zat er een uitnodiging tot een gesprek met NAS in de mailbox van Alexander D'Hooge. De ringbermen liggen namelijk in ons werkingsgebied en dus wilden we er zeker van zijn dat de man wist hoe belangrijk zij zijn voor de natuur rond Antwerpen.

Het was de intendant na een eerste persoonlijk gesprek duidelijk dat Natuurpunt dé partner is om te betrekken als het gaat over natuur en ecologie. Ook de Natuurpuntafdelingen Waasland en Antwerpen Noord werden aan boord genomen. Sindsdien waren we niet alleen vertegenwoordigd in de bredere stuurgroep, maar ook in de expertengroep ecologie. Die groepen moesten de intendant bijstaan in het zoeken naar oplossingen voor de uitdagingen die een overkapping van de Antwerpse Ring met zich meebrengt.

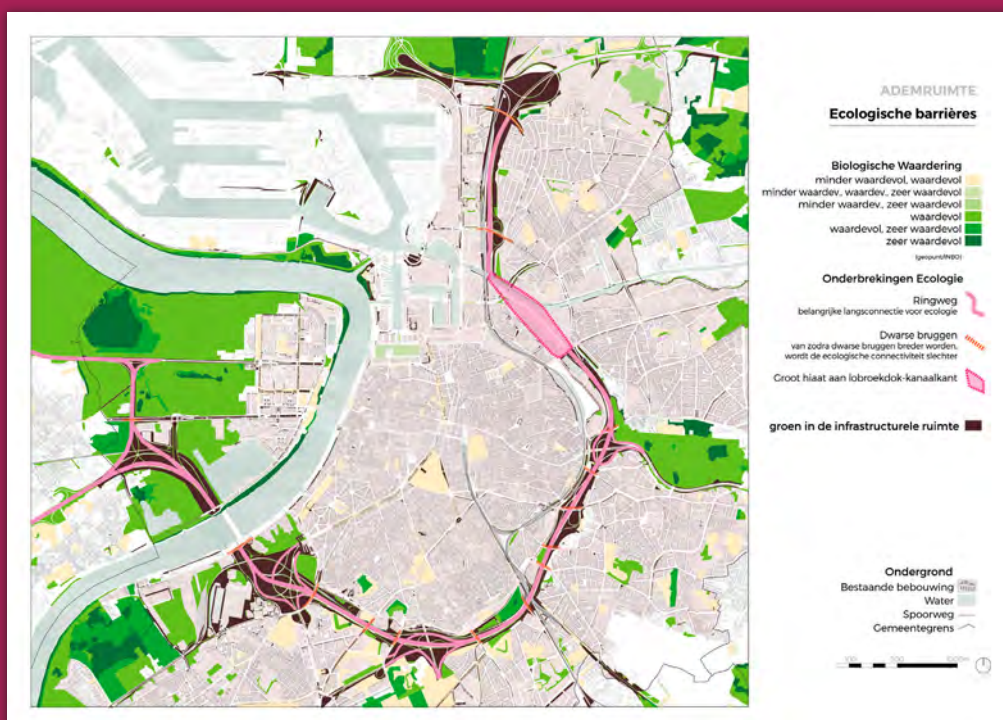
Voor één van de zes zogenaamde "segmenten" waarin de Ring verdeeld werd (voor elk segment ontwerpt een ander bureau een inrichtingsplan) werkten we, samen met INBO-medewerker Geert De Blust, zelfs een volledig ecologisch concept uit.

Ringland

Maar ook met Ringland gingen we een samenwerking aan. We probeerden deze burgerbeweging - meer dan ze het al was - bewust te maken van het belang van een waardevolle groene inrichting van het landschap op een overkapte Ring. We schreven mee aan hun ecologische visie in de tweede Ringlandkrant, sponsorden het Ringlandbos en spraken af dat we zouden meewerken aan de concrete uittekening van de groenstructuur die Ringland op een bepaald moment zal presenteren.

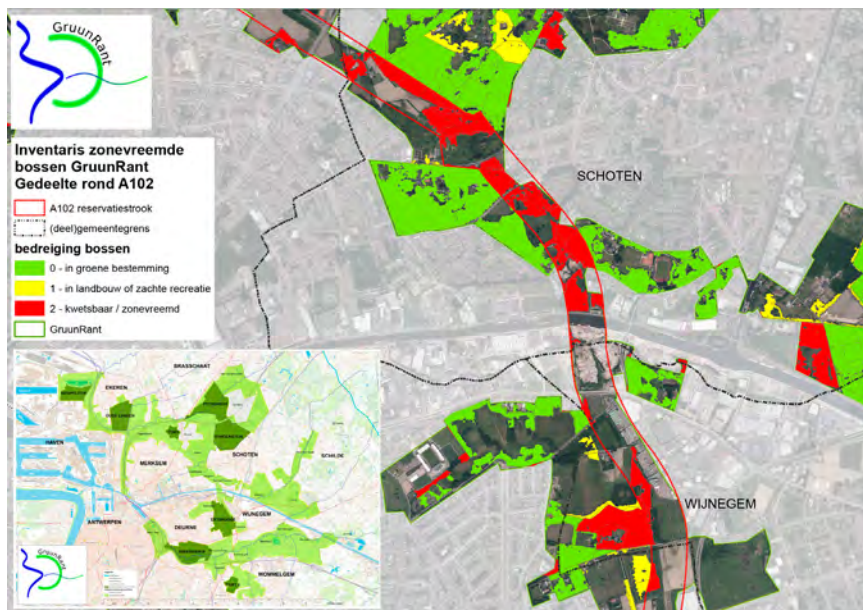
GruunRant

GruunRant is een breed samenwerkingsverband van verenigingen, adviesraden, particulieren, bedrijven, boeren,..., maar GruunRant is ook een geografisch gebied. Het gaat om de groene structuur die zich momenteel nog hoofdzakelijk bevindt ten noordoosten van Antwerpen (zie Natuur.Stad 2016, nr 3), maar die uiteindelijk heel de stad moet omsluiten. GruunRant staat voor het behoud, het versterken en het verbinden van de groene gebieden rond de stad.

Overzicht ecologische barrières in ringzone, zoals gedefinieerd door intendant en Natuurpunt (kaart: Over de ring)

Ook in deze groep is onze afdeling vertegenwoordigd. We volgen voor GruunRant de "Werkbank overkapping R1" op, die de intendant heeft opgericht. Via onze aansluiting bij de regionale afdeling Natuurpunt Schijnvallei hebben we ook onze zeg over de aanleg van de A102. We delen in dat verband de visie van GruunRant, die zegt dat die A102, als hij er komt, geboord dient te worden, zodat het bovenliggende landschap (= "de reservatiestreek") zo veel mogelijk gespaard blijft. Een aanleg van de snelweg op de reservatiestreek (zoals het origineel gepland was) zou het landschap in het noordoosten van Antwerpen namelijk volledig schenden door een betonnen streek te trekken door wat nu een groene omgeving is.

Bedreigde zonevremde bossen op de reservatiestreek (kaart: GruunRant)

En nu?

De ontwerpteam die de overkapping van de zes segmenten moeten uittekenen kregen de opdracht om lokale kenners van de ecologische situatie hierin te betrekken. Natuurpunt is hier volgens de ambitienota van de intendant bevoorrechte partner. Bovendien schreven we in de projectdefinitie mee de ecologische randvoorwaarden uit waaraan de ontwerpers zich moeten houden. Er ligt dus nog heel wat werk op de plank.

Bepaal mee ons standpunt

Samengevat is onze afdeling vertegenwoordigd in behoorlijk wat structuren die mee de toekomst van het landschap in en rond Antwerpen bepalen. Daarom organiseren we op 16 november 2017 een debat waar de leden van onze afdeling mee het standpunt kunnen bepalen dat we gaan verdedigen.

Praktisch:

Thomas More Campus National.
Kronenburgstraat 62 – 68, 2000 Antwerpen.
Deuren open vanaf 20.00 uur.
Aanvang debat 20.30 uur.

Natuurpunt eist inspraak bij overkapping van Ring

Hoe ecologisch is Ringland? Natuurpunt Antwerpen Stad nam de ecologische claims van het Ringland-concept onder de loep. Conclusie? Ringland heeft zeker veel ecologisch potentieel, maar er zijn toch een aantal belangrijke aandachtspunten, zegt Koen van Keer van Natuurpunt.

Afdeling onderzocht ecologische claims Ringland

“Ringland heeft zeker veel potentieel, maar er zijn toch een aantal belangrijke aandachtspunten”, klinkt het bij Natuurpunt.

ANTWERPEN Een overkapping van de Antwerpse Ring heeft onvermijdelijk tot gevolg dat de wegstrans verdwijnen. Honderden plant- en diersoorten verliezen zo hun habitat, want in tegenstelling tot wat de meesten denken, zijn de bermen ecologisch erg waardevol. De waarde ervan wordt onderschat, zegt Van Keer.

Ecologische waarde

Vaak worden de bermen als klijkgroen ervaren, maar ze hebben een zeer specifieke fauna en flora. Op verschillende plaatsen komt er bijvoorbeeld water aan de oppervlakte, de zogenaamde kwelzones. In de omgeving van die kwelzones groeien planten die je niet overal vindt. Een overkapping zou de diversiteit sterk onder druk zetten. Ringland wil de toeloop van die diversiteit goedmaken door de toplaag van de bermen, met hun waardevolle zaadbank, af te graven en opnieuw aan te brengen op de overkapping. Niet ideaal, want de huidige planten verdwijnen en het duurt lang voor de natuur zich hersteld heeft. Toch appreciëren we die maatregel, want het Ringland-scenario is het enige dat rekening houdt met ecologische waarde van de Ringbermen.

De Ringbermen vormen ook een verbinding tussen alle Antwerpse groengebieden voor dieren als de vos, de buning, de egel en de haas en voor insecten als vlinders en sprinkhanen. We merken dat de aandacht voor ecologie in de Oostersveld-plannen op het niveau van de Antwerpse Ring erg beperkt is, zegt Van Keer. De overkappingstrategie recent door de stad werd uitgevoerd, biedt geen soelaas voor misschien wel de belangrijkste ecologische functie van het ringroos, namelijk die lineaire groene corridorfunctie die alle groenzones aan de rand van de stad met elkaar verbindt. Ringland heeft de ambitie om losse stukken Antwerpse natuur met elkaar te verbinden. Dat kan mogelijk bieden.

Bezorgd

Natuurpunt pleit dus voor het behoud van de Ringbermen en de ecologische verbinding die ze nu bieden, maar is ook bezorgd over de uitvoering. Dit vraagt blijft natuurlijk of Ringlands ecologisch interessante plannen niet zullen sneuvelen wegens te duur, zegt Van Keer. We hebben ervaring genoeg om te weten dat ecologie en natuur twee zaken zijn waarop het eerst bespaard wordt. We willen mee aan tafel zitten en inspraak krijgen in de verdere ontwikkelingen van de overkapping. Het is uiteindelijk de Vlaamse Gemeenschap die een beslissing zal nemen. We hopen dus mee aan tafel te zitten wanneer een intendant aangesteld is.

Ringland en Natuurpunt zoeken oplossing voor groen op bermen van Ring

Stroken groen herbergen honderden soorten flora en fauna

Ringland zorgt ervoor dat 80 hectare aan groene bermen verdwijnt. En dat is minder banaal dan het lijkt. Dat vindt Natuurpunt. En de schepen van Stadsontwikkeling, Rob Van de Velde (N-VA), is het daar mee eens. Maar aan alles valt een mouw te passen. Zij het niet helemaal.

• Het is even schrikken als een organisatie als Natuurpunt kanttekeningen maakt bij de mogelijke komst van Ringland. De overkapping van de Ring betekent dat er 80 hectare aan groene bermen verloren gaat langs beide zijden van de autoweg. En dat is geen goede zaak, zo blijkt.

“Toch even duidelijk zeggen dat we niet tegen Ringland zijn. Wel integendeel, want de overkapping van de Ring zal de gezondheid en de leefbaarheid van veel Antwerpenaren ten goede komen”, zegt Koen Van Keer van Natuurpunt.

In de bermen langs de Ring leven en groeien ontelbare dieren en planten. “Om en bij de honderd verschillende planten kun je er aantreffen. En sommige daarvan vind je niet zomaar overal. Indien de bermen zouden verdwijnen, betekent dat een enorme verarming van de flora en fauna in Antwerpen. Bovendien zijn die bermen de verbindingen tussen verschillende groengebieden in de stad”, gaat Koen Van Keer verder.

Dat de kritiek op Ringland, of opmerkingen zoals Koen Van Keer het noemt, ondertussen zijn overgenomen vinden ze bij Natuurpunt niet altijd even prettig. Onder meer schepen Rob Van de Velde gebruikte hetzelfde argument onlangs nog tijdens een discussie over de overkapping.

“Hij is niet de enige. Ook andere mensen, zowel voor- als tegenstanders van het project, gebruiken onze opmerkingen en bedenkingen in hun discours. Dat was eigenlijk niet onze bedoeling. We wilden alleen maar wijzen op de waarde van die bermen. Dat is één van de taken van Natuurpunt. Precies omdat weinig andere mensen hier mee bezig zijn”, zegt Koen Van Keer.

Natuurpunt zegt alvast tevreden te zijn dat de mensen van Ringland meedelen. “Ze nemen onze bekommernissen ernstig. En, ze zijn met een oplossing gekomen. Die bestaat erin dat de bermen worden afgegraven en later op-

KOEN VAN KEER
Natuurpunt
“We zijn niet tegen Ringland. Ik hoop alleen dat er rekening wordt gehouden met de flora en de fauna in de bermen langs de Ring.”

nieuw worden aangebracht op Ringland. Daarmee los je niet alles op. Maar het is in ieder geval iets.”

350 hectare nieuwe natuur

Bij Ringland zijn ze zich inderdaad bewust van de ecologische waarde van de groene bermen. “We weten dat er 80 hectare beringroen langs de Ring loopt. Maar we graven dat voor een overkapping niet volledig af. We hebben berekend dat we aan stadszijde 10 meter berm weghalen en aan de buitenzijde van de Ring maximaal 26 meter. Dan komen we over de hele lengte van de Ring uit op een oppervlakte van 35 hectare”, zegt woordvoerder van Ringland, Sven Augusteyns.

“Na de realisatie van Ringland kunnen we zaden, die we bewaard hebben, opnieuw verwerken in de toplaag op het dak van de Ring. Dat zorgt voor natuur zonder barrières”, zegt Sven Augusteyns.

In totaal mikt Ringland op 350 hectare nieuwe natuur, plus nog 72 hectare groen in de te bouwen woonwijken op de overkapping.

PATRICK VAN DE PERRE

<u>J</u> ongeren	<u>N</u> atuurpunt	<u>A</u> ntwerpen	<u>S</u> tad
------------------	--------------------	-------------------	--------------

Wij spelen vandaag met de vogels.
De volgende vogels spelen met ons mee:

- Ekster
- Kerkuil
- Lijster
- Mees
- Merel
- Mus
- Vink
- Zwaan

Onder en naast deze tabel staat de opdracht bij elk nummer.

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									

Vul de naam van de vogel in op de gekleurde blokjes. Als je alle vogelnamen juist hebt ingevuld dan lees je, van boven naar onder, in de oranje blokjes, iets dat voor veel vogels heel belangrijk is.

1. Vogel die graag fel zingt en die "suskewiet" fluit.
2. Vogel die wat groter is en graag regenwormen eet. Het mannetje is zwart en heeft een heldere oranje-gele bek. 's Avonds (en ook vroeg in de morgen!) zingt hij mooie liedjes vanop een schouw of een hoge dakrand.

3. Dit vogeltje leeft graag in de stad, in het groen van de straten, tussen de huizen en in tuinen. Ze tsjilpen en kwetteren allemaal door elkaar hun vrolijke klanken.
4. Een zwarte vogel met ook mooie witte veren en een lange staart. Hij is bijna zo groot als een Kraai. Hij roept krassend en luid maar kan ook heel stil zijn terwijl hij nestjes in het oog houdt.
5. Een grote vogel die 's nachts eten zoekt (muizen en andere kleine diertjes) en die graag in een toren woont.
6. Sneeuwwitte, grote vogel met een lange nek. Je ziet die meestal op vijvers of in zacht vloeiend water zoals in een park of op een smalle rivier in een stad.
7. Klein vogeltje dat graag insecten eet en ook zaadjes lust die in een vetbol zitten. Het lijken wel acrobaten als ze voedsel zoeken. Er zijn er veel met verschillende kleuren.
8. Deze vogel is wat groter of wat kleiner dan de vogel die besproken is in 2. Hij is bruin gekleurd en heeft vlekjes op de lichte buik. Hij zoekt zijn voedsel op de grond en eet wormen, insecten en slakken en in de herfst ook bessen en vruchten.

Het woord in het oranje is

WIJ WENSEN ALLE KINDEREN VEEL PLEZIER MET DE VOGELTJESPUZZEL EN EEN LEUK GESPREK OVER DEZE MOOIE DIERTJES MET PAPA - MAMA - OMA - OPA - VRIENDJES EN ANDERE MENSEN.

Tekst: het JONAS-team
Foto's: Pixabay

Beste Jonasser: schrijf onder elke vogel zijn naam uit de woordpuzzel

De liefde hangt in de lucht: resultaten van de quiz

Dit zijn de juiste antwoorden op de vragen van de quiz voor de jeugd uit het vorige tijdschrift (Natuur.stad juni - augustus 2017, pagina 14 en 15)

1c - 2c - 3a - 4b - 5b - 6a
- 7b - 8c - 9a - 10b

Schiftingsvraag: 2652 leden

Studie en Beheer in onze afdeling

Tekst: Erik Molenaar

April

Het gonst al van de waarnemingen, zo vroeg in het jaar. Op antwerpenstad.waarnemingen.be passeren een 50-tal zeldzame vondsten. We zien Smalle naaldvaren, Zachte naaldvaren en Zwartsteel op meerdere plaatsen. Brede raket en Kransmuur staan al in bloei. Bij de zweefvliegen vermelden we op Wolvenberg Zwartbek-bandzweefvlieg, Enkele-bandzweefvlieg en Spits elfje en bij de kevers het zeldzame Gevlekt rietkapoentje, op Plataan. Zelfs Smalle ijzervaren is waargenomen: niet op een muur, maar op een boomkluif op Wolvenberg. Onze varen-exoten verschijnen nu ook in meer natuurlijke omstandigheden! Met Fonas stellen we op begraafplaats Middelheim meer dan 120 wilde plantensoorten vast.

Bij het natuurbeheer bestrijden we Oosterse kornoelje met de spade. Op de omwalling worden bramen gemaaid om de pas ontstane uitbreiding van een zeldzame ruigtesoort te beschermen. Op de Brilschans doen we aan hakhoutbeheer in de depressie waar vroeger een poel was. Ook daar worden de bramen gemaaid en weten orchideeën zich te redden. Na enige jaren onverdroten arbeid is er een hoopgevende populatie Knolboterbloem verschenen.

Monitoring wilde bijen op Wolvenberg door werkgroep Aculea (foto: Marita Van der Gucht)

Veldhondstong voor het eerst in bloei in ons natuurgebied (foto: Erik Molenaar)

Mei

Werkgroep Aculea vond ondanks het koude weer een 20-tal soorten wilde bijen, koekoekshommels en bladwespen op Wolvenberg. Verder is de zeldzame Wikkebij ontdekt op het Eilandje. We monitoren de droevige flora op de overkapte Craeybeckxtunnel, de bosflora in Domein Hertoghe en de orchideeën op Wolvenberg. In de straten verschijnen nu stilaan siersoorten, die aan het districtshuis van Berchem zijn aangeplant voor honingbijen. Meerdere exemplaren Geel duizendblad (oorsprong Kaukasus) staan in bloei op de trambedding. Aan de Frankrijklei wordt de uiterst zeldzame Wede (uit West-Azië) gevonden. Een merkwaardig gevolg van de aanhoudende hitte?

Met de beheerploeg gaan we volop maaien en hooien. In de berm van Wolvenberg staan honderden zaailingen Stokroos, een gevreesde Aziatische sierplant. Als die allemaal in zaad gaan, is de ellende niet meer te overzien: weg ermee! In een grasland is voor de eerste maal Veldhondstong in bloei gekomen! We begeleiden plantenpractica voor verschillende hogescholen.

Massale afvoer van maaisel en snoeisels op Beheer 'ns 'n keer (foto: Erik Molenaar)

Juni

Het beheer in deze extreem hete maand wordt één grote voorbereiding op *Beheer 'ns 'n keer*, met een onbekend aantal deelnemers. Een massa maaisel van bramen en ongewenste ruigte wordt klaargelegd voor afvoer uit het terrein. We maaien zelfs de berm aan de Singel. Het afvoeren verloopt grotendeels succesvol. Op de laatste werkdag keren vijf Syrische inburgeraars terug naar het terrein en zo kunnen we alles met gemak afhandelen!

Op de Brilschans is een grote Abeel over het fietspad gevallen en haastig opgeruimd. Het vraagt ruim een uur om het kruinhout uit de hooilanden te halen en in het bos te trekken.

Met Fonas monitoren wij de Bocht van Oosterweel, waar het Echt lepelblad in bloei staat. In de Brilschans is de vijver overgroeid met verwilderde Plomp en met de invasieve exoot Watercrassula. In een kleine opening tussen de waterplanten ontdekken we Haarfonteinkruid, dat net in knop staat. Andere vondsten in de stad: Sneeuwbeer, Grijs populierenwouwmot, Klinknagelmot en Bessenscheutboorder (zeldzame nachtvlinders) en in Berchem Zuidelijke keizerlibel. Bij de planten noteren we Zwaardherik, Sareptamosterd en zelfs Groot spiegelklokje. Intussen blijkt Wede in zaad te staan en heeft de plant reeds nieuwe nakomelingen nagelaten! ■

Red het bosmuseum op zondag 8 oktober 2017

De Wolvenberg, een mooi gebied bij de Singel, was omgetoverd tot een mooi natuurmuseum. Maar... Er is iets gebeurd: bijna alle kunstwerken zijn geroofd!

JONAS (Jongeren Natuurpunt Antwerpen Stad) blijft niet bij de pakken zitten. We maken, samen met jou, een nieuw, mooi natuurmuseum. Wil jij meehelpen? Kom dan op zondag 8 oktober met je (groot)ouders, broertjes, zusjes naar de Wolvenberg.

We leven ons uit met natuurlijke materialen. Je mag je creativiteit de vrije loop laten, als je maar respect hebt voor wat er groeit en bloeit om je heen. Nadien gaan we bij mekaar kijken hoe mooi het bosmuseum geworden is! En ter afsluiting is er een feestelijke receptie.

We spreken op zondag 8 oktober 2017 af aan de ingang van de Wolvenberg, bij de container (hoek Singel en Posthofbrug) om 14.00u. We sluiten feestelijk af om 16.00u. Denk aan kledij waarmee je mag 'ravotten' en die, als het nodig is, tegen de regen kan.

Laat even weten of je komt en met hoeveel mensen via een mailtje naar jonas@natuurpuntantwerpenstad.be.

Nog een berichtje: ken je mensen die graag mee willen doen om de JONAS activiteiten op te zetten en te begeleiden, of ben jij zelf een creatieveling die graag met kinderen en jongeren werkt, dan ben je van harte welkom in ons JONAS-team. Neem contact op via jonas@natuurpuntantwerpenstad.be.

Periscoopspinnetje in het Stadspark

Tekst: Koen Van Keer

De mannetjes van het Periscoopspinnetje hebben waarschijnlijk het meest “extreme” uiterlijk van alle Belgische spinnen. Het kopgedeelte is enorm verhoogd, waarbij de ogen langs en op de steelvormige verhoging staan,... als bij een periscoop dus. Het waarom van deze evolutie is niet erg duidelijk. Je zou kunnen opperen dat het de spin een “beter overzicht” geeft, maar waarom hebben de vrouwelijke exemplaren dan slechts een kleine kopverhoging?

Het Periscoopspinnetje leeft bij voorkeur in eerder vochtig plantenstroomsel en is daarom maar op 4 plaatsen in Antwerpen stad aangetroffen, met een absolute piek in het Stadspark.

Mannelijk Periscoopspinnetje (foto: Pierre Oger)

Dagpauwoog

Tekst: Jef Van Ruyseveldt

Enige tijd geleden zag ik een Dagpauwoog op het fietspad op de Mechelsesteenweg ter hoogte van het Koning Albertpark. Het is een van de bekendste vlindersoorten in Europa, enkel ontbrekend in het uiterste noorden en zuiden. In België en Nederland is deze vlinder van de vroege lente tot in de herfst vrijwel overal te vinden.

Het grote verspreidingsgebied is onder meer te verklaren doordat de belangrijkste voedselplant, de Brandnetel, zoveel voorkomt.

De Dagpauwoog is goed te onderscheiden van andere vlinders vanwege zijn grootte (vleugelspanwijdte van 50 tot 60 millimeter), de bordeauxrode vleugels en de karakteristieke oogvlek op de bovenzijde van iedere vleugel.

De vlinders komen in de lente na de eerste warme dagen uit hun winterkwartier en zoeken elkaar op voor de paring. De Dagpauwoog is een van de vroegst geziene soorten doordat de volwassen dieren hier overwinteren. De mannetjes verdedigen een territorium op een zonnige plaats. Als er zich een vrouwtje aandient, wordt het achtervolgd, waarna de paring kan plaatsvinden. Na de paring zet het vrouwtje eitjes af op de Brandnetel en volgen er rupsen van mei tot juni.

Om deze soort te helpen, is het dus goed om in je tuin of op openbare plaatsen wilde hoekjes met Brandnetel te voorzien.

Dagpauwoog (foto: Digitalis)

**Eerste editie Langste Veggietafel
Antwerpen EVA VZW Antwerpen**

Natuurpunt Antwerpen Stad
is erbij met een infostand!

Breng op zondag 17 september je
veggie picknick mee naar de autoloze
zondag in Antwerpen en schuif mee
aan De Langste Veggietafel op de
Grote Markt. Geen picknick? Laat je
dan verrassen door lekkers aan een
van de eetkraampjes. De Langste
Veggietafel is een vaste waarde in
Mechelen en Sint-Niklaas, maar het
is de eerste keer dat EVA (Ethisch
Vegetarisch Alternatief) Antwerpen dit
evenement in Antwerpen organiseert.
We maken er graag meteen een
recordeditie van met de langste tafel
met de meeste bezoekers. EVA wil de
Antwerpenaars zelf laten ondervinden
hoe lekker, makkelijk en gezellig
het kan zijn om meer plantaardig
te eten. Want dat is goed voor je
gezondheid, het milieu en de dieren.
Om de milieu-impact van het event
zo klein mogelijk te houden, is het
afvalarm. Breng je picknick dus mee in
herbruikbare potjes. Ook Natuurpunt
Antwerpen Stad zal deelnemen aan
de Veggietafel! We verwelkomen je
bovendien graag aan onze infostand!

*Rust, natuur, gezelligheid, ... Natuurreservaten
Schupleer en Lovenhoek op een boogscheut!*

Camping

*www.dezevengeitjes.be
info@dezevengeitjes.be
Heiken 37 - 2290 Vorselaar
0032 491 52 50 80*

SMILE

FESTIVALHUIS SPEELTUN
IJZERMAAL
HEIKEN 37
VORSELAAR

DE DREEF
OOSTAKKER 1
VORSELAAR

**SMILE-EVENTS.BE - 0495 16 01 15 - 0468 15 54 59
VERHUUR EN VERKOOP VAN LICHT & GELUID
PA - DJ'S (SUB-MISSION) - VERHUUR ZAAL
DE DREEF & EDMA & IJZERMAAL VORSELAAR**

EDMA.BE
ZAAL - VORSELAAR

FIETSENDEGEUS.BE

MARNIXPLAATS 4
2000 ANTWERPEN

**PROFESSIONEEL
ADVIES**

**KWALITATIEVE
MERKEN**

**TOPSERVICE
NA AANKOOP**

BULLITT®

GAASTRA

KOGA

tokyobike

Activiteitenkalender

Voor de volledige agenda zie www.natuurpuntantwerpenstad.be

*Deelnameprijs € 1 / Leden nemen gratis deel

September

- 14** Teamhappening vrijwilligers
19 uur: info voor nieuwe vrijwilligers
20.30 uur: debat over de jeugdwerking
Natuurpunt Antwerpen Stad
Plaats: Thomas More Campus Nationaal,
Kronenburgstraat 62-68, 2000 Antwerpen
Aanmelden mag bij
vrijwilliger@natuurpuntantwerpenstad.be
- 17** Deelname met informatiestand aan de
langste veggietafel - zie ook p. 15
Plaats: Grote Markt, 2000 Antwerpen

Oktober

- 8** Herfstexcursie Wolvenberg*
10 uur - 12 uur, afspraakplaats: aan de
container hoek Posthofbrug/Singel
Inschrijven gewenst:
wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be
- 8** Bosmuseum - zie ook p. 13
14 uur, afspraakplaats: aan de container
hoek Posthofbrug/Singel
Inschrijven wenselijk:
jonas@natuurpuntantwerpenstad.be
- 11** Start cursus natuurfotografie voor
gevoerde
20 uur, plaats: Scoutshuis, zaal Verkenner,
Wilrijkstraat 45, 2140 Borgerhout
Inschrijven verplicht:
cursus@natuurpuntantwerpenstad.be
Meer info: op de website of bij
jos.moeskops@telenet.be
- 14** Nacht van de duisternis in de
Wolvenberg - zie ook p. 7
21 - 23 uur, afspraakplaats: aan de
container hoek Posthofbrug/Singel
Inschrijven wenselijk:
duisternis@natuurpuntantwerpenstad.be

- 15** Bijzondere bomen in bloeiend Berchem*
14 uur - 18 uur, startplaats: Burgemeester
Rijckaertplein (station Berchem - Panos);
einde: tuin van Zorgbedrijf Sint Maria,
Vredestraat 93, 2600 Berchem
Inschrijven wenselijk:
wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be

November

- 16** Teamhappening vrijwilligers
19 uur: info voor nieuwe vrijwilligers
20.30 uur: debat over de overkapping
(voor leden en vrijwilligers) - zie ook p. 9
Plaats: Thomas More Campus Nationaal,
Kronenburgstraat 62-68 te
2000 Antwerpen
Aanmelden mag bij
vrijwilliger@natuurpuntantwerpenstad.be
- 19** Beheer 'ns 'n keer - Park Mee Domein
Hertoghe - zie ook p. 6
10 uur - 14 uur, plaats: ingang hoek
Markgravelei - Karel Oomsstraat
Meer info:
beheersnkeer@natuurpuntantwerpenstad.be;
Johan.Wyckmans@natuurpuntantwerpenstad.be

Zwerfvuilactie

Laatste zondag van de maand
(24 september 2017, 29 oktober 2017 en
26 november 2017)
14 uur - 16 uur, plaats: op de parking van
de Zeilclub, Oosterweelsteenweg 1,
2030 Antwerpen

Winterbeheer

Vanaf zondag 10 september 2017:
telkens van 9.30 uur tot 12 uur, afspraak-
plaats: aan de container hoek Posthof-
brug/Singel. Stevig schoeisel en kledij die
tegen een stootje kan. Werkhand-
schoenen krijg je ter plekke.
Op de 2de zondag van de maand
verwelkomen we graag nieuwe mede-
werkers maar het belet niet dat je eerder
ook al eens een kijkje kan komen nemen.

FONAS: plantendeterminatie

10 uur - 12.30 uur

dinsdag 29 augustus: Vogelzang
camping en bermen Singel: Vogel-
zanglaan 7-9, 2020 Antwerpen

zaterdag 2 september, FON om 9.15

uur: Rivierenhof, ecobermen en tuin-
wijken: Stenenbrug, 2018 Borgerhout

dinsdag 5 september: Eilandje en Jacht-
haven Willemdok: Godefriduskaai 99,
2000 Antwerpen

Vogeltellingen

zondag 3 september, 7 uur: Harmo-
niepark - Domein Hertoghe - Hof
van Leysen: Gebouw Harmoniepark,
2018 Antwerpen

zondag 1 oktober, 7.30 uur: Stadspark:
hoek Van Eycklei en Quinten Matsijslei,
2018 Antwerpen

zondag 5 november, 7.30 uur: Wolven-
berg - Brilschans: voetgangersbrug kant
Singel, 2600 Berchem

zondag 3 december, 8.30 uur: Harmo-
niepark - Domein Hertoghe - Hof
van Leysen: gebouw Harmoniepark,
2018 Antwerpen